

Achter de schooldeur

In deze artikelserie wordt een kijkje genomen op scholen in Nederland die kortere of langere tijd werken met exemplarisch onderwijs. Wat beweegt de leerkrachten, welke motieven hebben zij om zich te verdiepen in exemplarisch onderwijs en welke resultaten zien zij in de praktijk? Dit nummer stop 2: de School met de Bijbel in Nieuwerkerk (Zeeland).

Hoe komt een onderwijsconcept als exemplarisch onderwijs een school binnen? Hoe krijgt het bekendheid in het onderwijsveld? Vaak wordt vanuit Driestar Onderwijsadvies hard gewerkt aan PR: via folders, websites en intakegesprekken wordt het concept onder de aandacht van schooldirecteuren gebracht. Maar het kan ook anders gaan! Via studenten, veldwerkers of in het geval van de School met de Bijbel te Nieuwerkerk via de positieve ervaring van een leerkracht tijdens de pabo-opleiding. Maak kennis met een enthousiast team dat voorzichtige stappen zet op het gebied van exemplarisch onderwijs.

‘Deze natuurlijke manier van leren blijft mijn ideaal’

Voorzichtige stappen in Nieuwerkerk

Diepgang

Jacobus de Voogd, leerkracht van groep 6 in Nieuwerkerk, formuleert voorzichtig zijn zinnen wanneer ik hem vraag of hij degene is die exemplarisch onderwijs onder de aandacht van zijn collega's heeft gebracht. 'In de tijd voordat ik op deze school kwam werken had het team al eens een gedeelte van het exemplaar "De kaars" meegemaakt, onder leiding van Bert Kalkman. Daarna is het concept blijven liggen. Als student kwam ik in mijn derde leerjaar met exemplarisch onderwijs in aanraking. Ik vond het mooi onderwijs met gevarieerde opdrachten.' Over de ervaring die hij destijds had met het exemplaar "De Sint-Janskerk" vertelt Jacobus: 'Het was bijvoorbeeld bijzonder om het spel van "de pilaar", gericht op het ervaren van stevigheid, te spelen en om tot de ontdekking te komen dat de preekstoel in de Sint Jan ergens anders staat dan in een typisch protestantse kerk.'

In zijn tweede jaar als leerkracht vroeg hij twee oud-studenten het exemplaar dat zij ontwikkeld hadden in zijn klas uit te voeren. Daarna schreef hij zich in voor enkele netwerkbijeenkomsten waar hij de gelegenheid kreeg exemplars bij te wonen. 'Pas na deze praktijkervaringen kreeg ik de moed zelf met

een exemplaar aan de slag te gaan' aldus Jacobus.

'Door meemaken en zelf uitvoeren kreeg ik door wat dit onderwijs écht inhoudt. Tijdens het uitvoeren van het exemplaar "De reis om de wereld" maakte ik heel speciale momenten mee, bijvoorbeeld toen de leerlingen hun eigen levensreis mochten beschrijven in een gedicht. Die gedichten bewaar ik nog altijd. De leerlingen lasen ze zelf aan elkaar voor en waren heel betrokken op elkaar. Prachtige, diepe teksten waren het. En ik was echt niet de leerkracht die de opdracht gegeven had een gedicht met diepe gedachten te maken. Dat ging vanzelf.'

Ook na de uitvoering van het exemplaar 'De ramp van '53', dat kinderen in het Zeeuwse Nieuwerkerk – waar de ramp diepe sporen heeft nagelaten – zeker aanspreekt, raakte Jacobus onder de indruk van de diepgang in het onderwijs. 'Aan het einde, toen de stormvloedkering ter sprake kwam, was de uitspraak "Zeeland veilig!" er een die veel indruk maakte. Toen ik vervolgens beelden liet zien van de tsunami uit 2004 en de leerlingen vroeg de beide situaties te vergelijken, werd het stil in het lokaal. 'We zijn eigenlijk nooit veilig', merkte iemand op, 'alleen bij de Heere.' Ook na het voorlezen van een gedeelte uit het boek

Een jongen van Stavenisse hoefde ik niets meer toe te voegen. Het was genoeg. Het ráákte ze.'

Al deze ervaringen van leerlingen werden ook gezien door de collega's. Mede door het enthousiasme van de toenmalige schoolleider en de wens van Jacobus om dit onderwijs schoolbreed in te voeren werden

Jetty van de Werken

voorzichtig de eerste stappen op het exemplarische pad gezet.

Schoolplan

Locatiedirecteur Jetty van de Werken vertelt hoe zij de voorwaarden creëerde voor de volgende stappen: 'Als school moet je nadenken over de invulling van je schoolplan. Samen met de andere scholen uit onze federatie dachten wij na over het thema "De

meebrengen. De wens een rijke leeromgeving aan te bieden bracht ons op het spoor van exemplarisch onderwijs. Schoolbreed hebben we met dit concept kennismemaakt.' Jetty stelt dat het onderwijs volgens dit concept niet oppervlakkig is, maar dieper gaat. 'Het begint vaak prikkelend. Daarbij komt dat de leerlingen ergens samen uit moeten komen, waardoor het een stimulans geeft aan álle leerlingen. Bovendien worden allerlei kwaliteiten van de leerlingen aangesproken.'

Henrike Dekker, leerkracht van groep 5 en net als Jacobus als coördinator betrokken bij exemplarisch onderwijs in de school, legt uit waar het door komt dat zij geïnspireerd raakt door dit concept: 'De vraagstelling bij dit onderwijs is écht anders. Daarmee prikkel je de leerlingen. Ze vinden het spannend, worden enthousiast over het onderwerp dat wordt behandeld en willen vervolgens weten hoe iets nu precies is of zit. En dat op zo'n wijze dat ze zich zélf verantwoordelijk voelen als onderzoekers.' Ook Henrike maakte kennis met exemplarisch onderwijs tijdens haar opleiding in Gouda. Na het volgen van het exemplarisch 'Pythagoras' sloeg bij haar de vonk over. Maar bij de uitvoering in haar klas voorzag ze praktische problemen en daardoor liet ze het liggen. Gelukkig trof ze een enthousiaste collega die haar enthousiasme weer aanwakkerde.

Van oriëntatie tot implementatie

Als locatiedirecteur op een school die wil werken volgens de principes van exemplarisch onderwijs houdt Jetty zich voornamelijk bezig met vragen als: hoe houden we ons team enthousiast, wat zijn de volgende stappen in de scholing en hoe gaan we het implementeren in het curriculum? Jetty: 'Uit dat laatste zijn we nog niet helemaal. Met methodes in de hand moeten we erover nadenken wat we laten liggen. Rekenen en taal laten we zoals het is. Maar hoe gaat het met de andere vakken? Dat is een spannend proces.' Tegelijk geeft Jetty aan dat je ook lef moet hebben, wil je dingen durven te veranderen. 'We doen

'De vraagstelling bij dit onderwijs is anders. Daarmee prikkel je de leerlingen.'

rijke leeromgeving". 'Hoe kunnen we leerlingen die gedragsproblemen hebben of die moeilijk kunnen leren optimaal stimuleren?', was daarbij een belangrijke vraag. Vaak hebben deze leerlingen ongedachte kanten, die onverwachte kansen met zich

alles met kleine stapjes', geeft ze nadrukkelijk aan. 'We zijn gestart met het oefenen van gesprekken, daarna voerden we miniaturen uit en nu zijn dat hele exempels. Op termijn zullen we in ieder leerjaar standaard een aantal exempels gaan uitvoeren. De

materialen en draaiboeken hiervoor zijn besteld. Om haar personeelsleden betrokken te houden bij de ontwikkelingen vindt Jetty het belangrijk de zaken bij het team zelf neer te leggen. Enthousiasme is er onder de teamleden in elk geval. Jetty vertelt over collega's die succeservaringen opdoen, wat anderen op hun beurt weer stimuleert. 'In mijn rol is het belangrijk', zo besluit ze, 'dat ik goed luister naar mijn collega's. Hoe gaat het in de klas? Daarbij moet ik aansluiten en dan moeten we proberen gezamenlijk een stapje verder te komen.'

Coördinatie

Jacobus en Henrike zijn de 'aanspreekpunten' binnen de school als het gaat om exemplarisch onderwijs. Zij bestellen de materialen, houden contact met de collega's en met de adviseur van Driestar Educatief en plannen bijvoorbeeld de weken in waarin de exemplen worden uitgevoerd. Exemplarisch werken is een standaardonderdeel geworden van het persoonlijke ontwikkelingsplan van collega's. Mogelijk komt er in de toekomst nog een vorm van collegiale consultatie. Volgens Jacobus is exemplarisch onderwijs een prachtige vorm van onderwijs, maar is het door de druk van allerlei andere activiteiten tegelijkertijd lastig het uit te voeren. 'Daarom is het goed om het vast te zetten in je curriculum', merkt hij op. Henrike vult aan: 'Je moet ieder jaar exemplen uitvoeren. Anders is het gevaar aanwezig dat je drempels gaat ervaren en er de klad in komt.'

Andere vakken

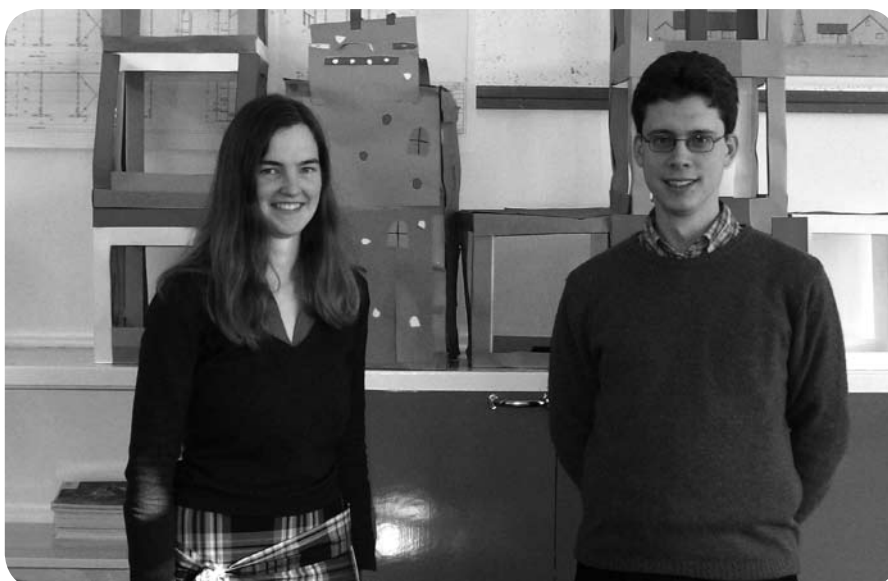
Allerleedrie de collega's zijn ervan overtuigd dat het inzicht en de vaardigheden die je opdoet bij exemplarisch onderwijs hun weerslag hebben op

de dagelijkse praktijk van het lesgeven. Henrike zegt hierover: 'Uiteindelijk verandert je houding als leerkracht. Je kijkt anders naar onderwerpen, meer met de blik van kinderen: hoe zit het eigenlijk? Dat leer je nooit meer af. Ook bij bijvoorbeeld de zaakvakken en rekenen ga je zo te werk.' Jetty ziet dat ook terug bij de andere leerkrachten: 'Het is mooi dat deze diepgang in het onderwijs verder voert dan enkel het uitvoeren van een exemplen.' Nuchter voegt ze eraan toe: 'Sommige dingen die je bij exemplarisch onderwijs leert, doe je ook al.'

Idealen

Het is niet altijd gemakkelijk om onderwijsidealen te verwezenlijken. De praktijk is soms weerbarstig. Nadenken over de borging van het nieuwe onderwijs, nieuwe collega's inwerken, zorgen voor duurzame betrokkenheid en blijvend enthousiasme in het team, in Nieuwerkerk werken ze er hard aan en blijven ze hun idealen voor ogen houden. Jetty: 'De verwondering die we bij leerlingen terugzien bij zoiets eenvoudigs als bijvoorbeeld een paardenbloem, dat raakt mij en mijn collega's. Wij willen meer oog krijgen voor de schepping en ook voor de Schepper.' Jacobus vindt dat exemplarisch werken tijd en moeite kost, maar dat het de investering waard is. 'Een kernpunt van exemplarisch onderwijs', zo besluit hij, 'is voor mij de betrokkenheid die ik bij de kinderen zie. Die mate van betrokkenheid ervaar ik bij het vakgerichte lesgeven niet zo vaak.' Hij noemt het een 'natuurlijke manier van leren'. 'Dat blijft mijn ideaal, en daar wil ik graag aan werken!'

Willemieke Reijnoudt is docent en nascholer exemplarisch onderwijs.

Henrike Dekker en Jacobus de Voogd